

Od prstenů přes kovové sochy k učitelství

Šperkař a sochař Miroslav Štěpánek oslavil v lednu šedesáté narozeniny. Začínal v 70. letech minulého století jako řemeslník

JAN DOČEKAL

Velké Meziříčí – Miroslav Štěpánek začínal v 70. letech minulého století jako řemeslník. Později dokázal spojit řemeslo s uměním. Působí ve Velkém Meziříčí, věnuje se kovovému šperku a sochařství z kovových materiálů.

Sedmého ledna vám bylo 60 let. Připouštíte si ono poměrné stáří?

Je to samozřejmě důvod k zamyšlení. Ale proč slavit šedesátiny, když se cítím na čtyřicet?

Když jste začal pracovat před třiceti roky ve svém umělecko-řemeslném oboru, jistě jste měl určitá předsevzetí a ctížadost. Vaše životní jubileum snad může být výzvou k rozvaze, jaké to byly roky?

Byly to roky trpělivé práce. Během 70. let jsem se učil a vstřebával řemeslné dovednosti, ve sbírkách muzeí jsem zkoumal, jak je co vyrobeno, jak jsou různé materiály zpracovány. Učil se chápat malířství a sochařství napříč dějinami. Pomohl mně doktor Igor Zhoř. Přátelství s ním bylo pro mne stěžejní. Napsal knihu Hledání tvaru. Sám stále hledám nejdokonalejší tvar.

Vaše šperky jsou poněkud z nerezové oceli. Na ni často aplikujete polodrahokamy, skla nebo fosilie. Tak jste vešel do povědomí kritiky a uživatelů svých děl. Je pravdou, co jsem kdesi četl, že jste nikdy nezkusil práci s drahými kovy?

Nerezová ocel je pro mě nenahraditelná. Je houževnatá, hůře se opracovává, proto se do ní mnoho šperkařů nepouští. Při zpracování nerezové oceli ubírám materiál fakticky sochařskou technikou. Dělán šperky poněkud z jednoho kusu. Šperky z drahých kovů jsou modelovány, pak odlévány. Zkusil jsem to, ale pro mne to není. Potřebuji to drobné socháni, postupné oddělování kovu. Zlato ovšem někdy použiji jako doplňkový kov do nerezového základu.

Šperky svými malými rozměry vyžadují detailně přesnou řemeslnou práci. Lze se jí naučit, nebo se neobejde bez talentu?

Detail je u šperku nejdůležitější. Tam musí být talent. K němu řemeslný um a vnímání všech souvislostí.

Každý výtvar, který opouští vaši dílnu, má znak originality. I když vše je skrze autora vlastně příbuzné, nic se neopakuje. Vaše jméno je garantem jedinečnosti. Původ tvarových variací je pochopitelně ve vašem tvůrčím myšlení. Ale čím je to tvůrčí myšlení syceno? Co je třeba vkládat, aby pak mohlo být vyvedeno a proměněno v dílo?

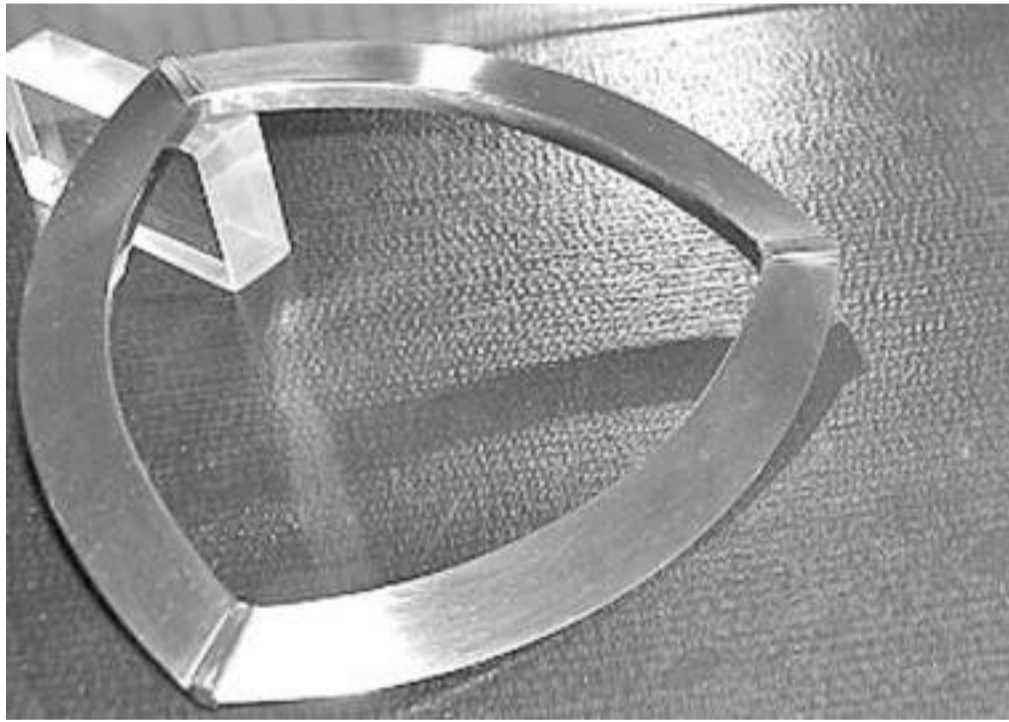
Vše vězí, jak jsem se již zmínil, v hledání tvaru. Je třeba hledat ve všem, nač oko pohlédne. Především je to věci geometrie. Geometrické útvary vidím i v mracích na obloze. Inspiruje se architekturou. Na to téma jsem často hovořil s přítelem Františkem Víznerem, jehož úmrtí v létě 2011 mne hluboce zasáhlo. Měli jsme podobný systém zpracování inspiračních zdrojů.

Však přívrženci vašich šperků nejvíce obdivují jednoduchost ve tvarové ryzosti. Evokuje funkcionalistickou architekturu 30. let minulého století. Forma v ní následovala funkci. Šperk je předmětem zdobnosti, nicméně vámi zprostředkovaná zdobnost je založena na střídmosti a jistě míře racionality. Takový přístup nepadá z nebe...

Nepadá. To člověk asi musí mít částečně v sobě a zčásti

UMĚLEC. Miroslav Štěpánek dokázal spojit řemeslo s uměním. Působí ve Velkém Meziříčí, věnuje se kovovému šperku a sochařství z kovových materiálů. Foto: archiv

INTERMEZZO. Barokně-gotické intermezzo, kolekce kovových šperků, 2010. Foto: Jan Dočekal

doučené. Dopracoval jsem se k tomu. Jsem doslova u vytržení z perfektně zpracovaného čistého hranolu kovu, kdy tvůrčí šperku, dělající z nerezové oceli, mají před sebou stejný geometrický nákras, inspiruje je však odlišně. Je to záležitost vidění.

Vždy zdůrazňujete, že základem umění je řemeslo, a také, citují vás doslova: „Co neumím, nenahradím žádným vyumělkováním“.

Ano. Žádné vyumělkování. A opět jsme u hledání tvaru. Mám zajímavý příklad. Dva tvůrčí šperku, dělající z nerezové oceli, mají před sebou stejný geometrický nákras, inspiruje je však odlišně. Je to záležitost vidění.

Umělec, když není přímo introvert, rád se pochlubí, že jeho dílo vlastní ten či onen z „horní

společenské vrstvy“. Jak „vyšok“ se nacházejí vaše šperky?

Moje šperky si kupují lidé se smyslem pro racionalitu a čistotu řádu. Takoví jsou ve všech společenských kategoriích.

A mnoho dalších dam a slečen se rádo denně přizdobuje rozličnými druhy šperků od vás. Kolik však mužů?

Pár mužů mé šperky nosí. Především spony na kravatu, ale také náramky a přívěsky na krk. Vypracoval jsem i několik mužských prstenů, například pro kněze, jeden je se zlatem. A před lety si můj prsten koupil náš přední dirigent.

Předpokládám, že vaše tvorba vylučuje časovou nahodilost, že je založena na soustavnosti. Ani to však nezmenšuje potřebu

volných chvil. Čemu je věnujete?

Rád jezdím na kole, zajedu do lesa, kolem řeky, podívám se na pěkný film, mám rád historické. Ale v podvědomí stále pracuji. Říká se tomu profesionální deformace.

Leckterému moravskému městu je připsán k jménu predikát „kulturní centrum“. Náleží také Velkému Meziříčí?

Ve Velkém Meziříčí je to s kulturou již léta stejné – divadla, koncerty. Výtvarné výstavy se scvrkly na převážně amatérské předváděčky, Je to výsledek práce lidí, kteří tvoří kulturní plány. Ale kdysi zde vystavoval obrazy i Jan Bauch. Současní zdejší kulturní pracovníci možná ani nevědí, kdo to byl. V jednom případě lze ovšem říci, že Velké Meziříčí je kulturním centrem. Již pět let je zde začát-

ZNAMENÍ. Dílo Miroslava Štěpánka z roku 2011. Foto: Jan Dočekal

kem léta konán Filosofický festival.

Jste členem Klubu výtvarných umělců Horácka ve Zďáře nad Sázavou, který je regionální součástí Unie výtvarných umělců České republiky. To z vás dělá profesionálního umělce. Je sama tato příslušnost zárukou možnosti věnovat se umění jako povolání?

Ne. Klub výtvarných umělců Horácka je jenom sdružením výtvarníků z regionu. Občas společně vystavujeme. Teď například, už několik let, pracujeme na výstavním projektu s titulem Cestou Santiního. Je to téma stále se rozvíjející. Ale to, že jsem výtvarným profesionálem, bylo výhradně věcí mého rozhodnutí, které klub nijak neovlivnil. Stálou roli samozřejmě hraje i skutečnost, jak vysoko jsou

mé výtvarné počiny hodnoceny.

Před koncem minulého desetiletí jste učinil zásadní a ukazuje se, že úspěšný krok od drobných šperkařských artefaktů k rozměrným kovovým sochám.

Tvarovými rysy jsou příbuzné šperkům, na rozdíl od nich však zaujímají prostor a zpravidla nejsou „v osobním držení“. Jaký podnět byl u jejich zrodu?

Na větší kovové sochy jsem se chystal dávno. Dokládají to štosy kresebných návrhů. Všechno však má svůj čas. Každé dva roky je v Náměstí nad Oslavou konáno setkávání výtvarníků pracujících s kovem. Má název Setkání. Různá díla zaplní arkády a zámecký park. Tam jsem se poprvé představil většími artefakty. Setkání mně dalo předloni v létě důležitý podnět k započetí práce na sochách. Od té doby jsem je již dvakrát vystavil.

I když si dnes větší díl populace myslí, že umělci nic nedělají a jsou bohatí, situace na trhu umění je rozhodně nejhorší za posledních dvacet let. Tvorba velkých kovových soch je materiálově a časově násobně náročnější než u drobného šperku. Tedy se nutí otázka, zda máte svého příznivce a hmotného podporovatele?

Žádný podporovatel není. Materiálová a finanční náročnost je opravdu velká. To je důvodem, proč jsem s realizací větších soch nezačal dříve. Dovolit si mohu jen to, co se vejde do rámce mých možností.

V roce 2009 jste byl povolán na střední školu v Třebíči jako mistr odborného výcviku v oboru pasíř. Vzkročit v pokročilé dospělosti rovným nohama do pedagogické praxe je zřejmě značně náročné.

V minulosti mě ani ve snu nenapadlo, že bych byl učitelem. Ale po několika letech odkládání a nakonec i po dlouhé úvaze jsem tu výzvu přijal. Na zkoušku. Jen na půl úvazku. Ale letos učím už čtvrtým rokem a mám úvazek na plný počet hodin. Přijal jsem úkol, tak se ho snažím plnit, jak nejlépe umím. Je to zajímavá zkušenost. Sám se současně učím.

Takže při všech možných neblahých jevech dnešního učitelování si sem tam po vyučování odnášíte dobrou mysl z naděje, že snaha předat něco dobrého není docela marná.

Jistě, na studentech záleží. Se svými jsem spokojen. Rád předávám, co jsem se naučil od svých učitelů.

V květnu 2006 jste v rozhovoru pro týdeník Vysočina řekl, že prožíváme divnou dobu, že kultura je pro většinu naší populace zbytečnou věcí, a proto jako národ chátráme. Co se na tom za oněch šest let změnilo?

Nic. Cítím úpadek nejen v kultuře. Ale přesto jsem optimista. Mladí lidé jsou jiní než my, věřím, že vše obrátí k lepšímu. Za dvacet let si budou vládnout sami.

Miroslav Štěpánek

Miroslav Štěpánek se narodil 7. ledna 1953 ve Velkém Meziříčí. Vyučil se v oboru tváření kovů, absolvoval soukromá výtvarná studia. Uskutečnil třicet pět autorských výstav, zúčastnil se sedmdesáti uměleckých přehlídek v České republice, Německu, Rakousku a Velké Británii. Je autorem řady užitých kovových děl začleněných do architektury. Od roku 2009 je odborným středoškolským učitelem.